

ПРИКАЗИ

Радован Вукадиновић и Лидија Чехулић-Вукадиновић:
„ЕВРОПСКА ИДЕЈА ОД КАРЛА ВЕЛИКОГ ДО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ“,
ЦАНУ, Подгорица 2016.

Веомо признати аутори ове публикације су нам приредили могућност да доживимо пријатну духовну авантуру, пратећи генезу идеје европског уједињења, и шире европске мисли, од давних средњовјековних времена, до данашњег тренутка Европске уније, као савременог и највишег израза и остварења те идеје.

Аутори скромно закључују да је ово само покушај да се преко историјских догађаја интерпретира политички развој идеје европског повезивања, и да се назначе главни актери и главни процеси у досадашњем вишестолетном европском кретању. Али, објективно, много тога новог можемо да сазнамо, или да се подсетимо, важних догађаја, процеса и личности из дугог временског периода у коме је свијет био европоцентричан.

У расправама које се воде око настанка европске идеје често се истичу ставови да је европска култура средњег вијека, утемељена на хришћанској идеји, била основ европског јединства, а да су каснији догађаји, настанак европских народа и аутономних европских држава, довели до ратова и несрећа које ће ослабити европско заједништво. Аутори,

тражећи коријене европске идеје повезивања спомињу Пјера Дубоа, (13-14 в.), француског писца који се неким својим идејама може убројати међу прве вјеснике својеврсног европског плана мира и сарадње. Најзанимљивији предлог из једног његовог трактата односи се на стварање федерације европских држава и њезиних институција, са Генералним савјетом на челу, неком врстом владе.

У широком кругу тема које је обрађивао велики европски хуманист Еразмо Ротердамски, значајне су свакако оне гдје се он бави предусловима за развој европске цивилизације, а притом позивајући европске владаре на уједињење држава тадашње хришћанске Европе. Нешто касније је Хуго Гроцијус, утемељивач међународног права, позивао на сједињење католичке и протестантске цркве, како би се створило европско заједништво.

У теорији међународних односа сматра се да Вестфалски мир представља почетак доба у коме Европа поприма свјетовни карактер и појављују се равноправне суверене државе као главни актери, па су аутори једно поглавље управо насловили:

„Вестфалски мир и стварање Европе држава“. Слиједи брз развој производних снага, комуникација међу европским државама, ширење писмености и снажан развој идеја просветитељства, што све утиче на тјешње повезивање на европском тлу. Француски енциклопедисти покренули су велик интерес за боље разумијевање тадашњег свијета, а о потреби изградње мира и европског јединства на различите начине се расправљало у образованим круговима.

Са наших простора, аутори наводе Дубровчанина Стјепана Градића (17. В.), службеника ватиканске дипломатије, који се залагао за стварање савеза европских држава. Слично као што ће нешто касније, али знатно снажније, Имануел Кант предлагати стварање благе европске конфедерације држава утемељене на разуму и моралу.

А Виктор Иго је чак, мада сасвим погрешно, тврдио да „данас постоји европска националност, исто као што је у вријеме Есхила, Софокла и Еурипида постојала грчка националност“. Али је био искрен поборник изградње јединствене Европе, баш као што је Алексис де Токвил добронамјерно критиковао европску политичку расцјепканост.

Бечки конгрес, којим се завршила ере Наполеонових ратова, и француске доминације на континенту, инаугурисао је концерн сила и европску равнотежу снага. У стању те равнотеже Европа је преживјела читав један вијек, потрошен углавном на трку у запосиједању осталог, неевропског дијела свијета.

Искуство прве половине XX вијека је посебно трауматично, обиљежено са два глобална сукоба, оба ини-

цирана на европском тлу, и великим тоталитарним идеологијама. У тим околностима европска идеја између два свјетска рата није добила већи замах, али је, наравно, била жива, а у дјелу Калергија „Пан-Европа“ и у паневропском покрету имала је и свој узвишен израз.

Густав Штреземан и Аристид Бријан, који су рестаурирали њемачко-француске односе, вођени су били истом европском идејом, а Бријан је био и почасни предсједник паневропског покрета. Њихову мисију имаће послје Другог свјетског рата Аденауер и Де Гол. А два значајна британска политичара Винстон Черчил, конзервативац, и Клемент Атли, лабуриста, без обзира на различита политичка увјерења, били су гласни заговорници јединствене Европе. Уз ову подршку Жан Моне је могао рећи: „Европске нације биће вођене према супердржави. Сваки корак биће завијен економском формом, али ће сви ти кораци неповратно водити федерацији“.

У трећем поглављу „Стварање Европске уније“ професор Вукадиновић констатује да су заговорници нове Европе видјели у њој могућност бржег развоја, и да су предности те интернационализације далеко веће од евентуалних недостатака. Жеља Европљана са западне стране Черчилове „железне завјесе“ да Америка остане чврсто присутна у Европи, уз увјерење да ће јачање европских савезништава допринијети економском развоју, водило је лидере западноевропских држава на пут интеграције. Она ће бити реализована на војно-политичком и економском плану, и биће заједнички плод активности европских покрета, америчке политике и организованог дјеловања европских политичара.

У последњем, четвртом поглављу под насловом „Све јача и шири Унија“, професорица Лидија Чехулић-Вукадиновић темељно је обрадила процесе унутрашње изградње и проширења Европске уније од уговора из Мастрихта 1991. године, до данас. У оквиру њега своје мјесто нашла је и Црна Гора, која је већ више

од четири године у процесу преговарања са ЕУ. Присутна је, због тога, и у филателистичком дијелу ове књиге, који је занимљив и илустративан, па чини посебну вриједност публикације.

Сигуран сам да ће она представљати право задовољство за сваког читаоца заинтересованог за ову тему.

Проф. др Саша Кнежевић